

לקוטי שיחות כ' מרחשון כרך טו

מסביר האריז"ל ב"ליקוטי הש"ס": "כי בעולם שלאחר
המיתה תלמידי חכמים עוסקים בתורה עולין ממדריגה
למדריגה ומישיבה לישיבה... כי כמו שה' יתברך אין
לו סוף, כך תורתו אין לה סוף".

לפי זה מובן הטעם לגירסא "תלמידי חכמים אין להם
מנוחה..." - כי רק התורה, או בביטוי הידוע - ה"חפצא"
של מצות תלמוד תורה - הוא בבחינת "אין לה סוף",⁶
ולכן אין מנוחה וסוף גם לעליותיהם של ה"גברא" של
מצות תלמוד תורה - תלמידי החכמים העוסקים בתורה.
לעומת זאת המצוות, למרות שגם הן ציוריים של הקדוש-
ברוך-הוא שהוא אין סוף, בכל זאת הן עצמן מוגבלות,⁷
ואדרבה: צריכה להיות הגבלה - הן בכלל המצוות
שעליהן אנו מצווים "לא תוסיף עליו ולא תגרע ממנו",
"לא תוסיפו ולא תגרעו"⁸ (לעומת מצות תלמוד תורה,
שחייבת להיות באופן של תוספת בהבנה וכו' - כנאמר
בהלכות תלמוד תורה⁹), והן בכל מצוה בפרט: תפילין -
דוקא ארבע פרשיות, ולא חמש וכדומה¹⁰.

לכן גם אצל ה"גברא" של המצוות האחרות - מארי
עובדין טבין - יש סוף ומנוחה.

כלומר, שני האופנים של מנוחה וחוסר מנוחה,
מקבילים לשתי הבחינות: גבול, ובלי גבול.

א.

שתי הגירסאות בסוף מסכת ברכות ומסכת מועד-קטן

במאמר חז"ל בסוף מסכת ברכות (וכן בסוף מסכת
מועד קטן¹) ישנן שתי גירסאות: א) "תלמידי חכמים
אין להם מנוחה לא בעולם הזה ולא בעולם הבא...",
ב) "צדיקים אין להם מנוחה..." (גירסא זו² מובאת
בכמה מקומות³).

ויש לומר, שההבדל בלשונן של הגירסאות מבטא
הבדל בתוכן: לפי הגירסא "תלמידי חכמים אין להם
מנוחה..." מדובר במאמר חז"ל זה אודות המעלה
המיוחדת הקיימת רק בלימוד התורה "תלמידי חכמים"
- כדלהלן. ואילו לפי הגירסא "צדיקים אין להם
מנוחה..." אין מדובר כאן אודות המעלה המיוחדת
שבלימוד התורה, כי התואר "צדיק" כולל⁴ גם "מארי
עובדין טבין"⁵ (=בעלי מעשים טובים), אשר אינם
תלמידי חכמים.

וצריך להבין את ההסבר להבדל בין שתי השיטות.

ב.

תורה ומצוות - אי-סוף וסוף

את הענין של "תלמידי חכמים אין להם מנוחה..."

(וכמו רשע או צדיק לא קאמר - נדה טז, ב. וראה תניא פ"א דשולח רק
רשע בדינו), כולל גם בע"ת, ת"ח וכו' ועד במובנו הכי מצומצם - רק
אלה שעבודתם במדת היסוד (תניא פ"ד מתיקונים - בהקדמה. וראה
זח"ג קט, ב). - אבל בשום מקום אין לפרשו שפי' (רק ת"ח) ולא מארי
עובדין טבין.

ולהעיר מר"פ חלק: כל ישראל כו' שנאמר ועמך כולם צדיקים כו'
חוץ כו'. רמב"ם הל' תשובה פ"ג ה"ה. פהמ"ש שם סוף ההקדמה.

(6) כמש"נ (איוב יא, ט): ארוכה מארץ מדה גו'.

(7) אגה"ק ס"י. ד"ה השקפה תרפ"ט פ"ב ואילך (נדפס בסה"מ
ה"ש"ת ע' 272 ואילך). ובכ"מ.

(8) ראה יג, א. ואתחנן ד, ב. רמב"ם הל' יסוה"ת רפ"ט. ממרים פ"ב
ה"ט. סהמ"צ להרמב"ם ל"ת שי"ג שי"ד. - ולא הביא הרמב"ם כלל קרא
הקודמו דאתחנן. וכ"כ באגה"ק סכ"ט (קנ, א). וראה רמב"ן עה"ת שפי'
כן (ד"בדא לעשות מצוה בפ"ע כו' עובר בלאו") בקרא דפ' ואתחנן.
וממשיך שם הוסיף מצוה "היא בכלל לא תוסיף עליו" - קרא דראה.

והוא דלא כמש"כ בפסיקתא זוטרותא שם ובאדרת אל' דקרא דפ' ואתחנן
- הוא שלא להוסיף על תרי"ג מצות בכלל, ודפ' ראה שלא להוסיף
באותה מצוה גופא. וראה פ"י הרי"י פערלא לשהמ"צ דרס"ג מ"ע ה'
ומל"ת קמא. מנחת חינוך מצוה תנד. ואכ"מ.

(9) לאדה"ז פ"ב ס"ב. וראה זח"א יב, ב: לאפשא לה כו'. ובאגה"ק

סכ"א (קמא, א) דכל איש ישראל מחוייב לחדש בתורה.

(10) ראה ספרי ופרש"י ראה שם. פרש"י ואתחנן שם.

(* יום הולדת * כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע - בשנת תרכ"א.
תולדותיו בפרטיות - ראה "חנוך לנער".

וראה רשימת כ"ק אדמו"ר (מהור"י) נ"ע מכ"ף מרחשון תש"ה
(נעתקה בלקו"ש ח"ב [המתורגם] ע' 191): "בחלומי ראיתי את הוד כ"ק
אדמו"ר כו' ואמר במעל"ע זה שנתמלאו פ"ד שנים לירידת נשמתו... וכפי
הסדר הנה כל א' מכ"ק רבותינו ואבותינו הק' יאמר דרוש על פסוק
דקאפיטל פ"ד. ומזה מוכח שהעליות כו' שביום הולדת ישנן גם לאחר
ההסתלקות (לקו"ש שם. ועד"ז שם ע' 285).

שיחה זו נדפסה בלה"ק בלקו"ש ח"ד ע' 179 ואילך. וכאן היא
בשינויים והוספות.

(1) בטעם השינויים בין מס' ברכות ומס' מו"ק - ראה לקו"ש ח"ד
ע' 173 ואילך.

(2) של"ה בהקדמה (יז, א). עמק המלך שער הדיקנא פ"ח (סא, ג).
ועוד.

(3) אוה"ת ואתחנן ע' ס"ז. המשך תרס"ו ע' יב.

(4) ראה נדה טז, ב. ובכו"כ מקומות. רמב"ם הל' תשובה רפ"ג.

(5) ד"עיקר פי' צדיק נק' כן מי שמקיים המצוות" (לקו"ת מסעי צא,
א. שה"ש טז, ג).

ואף שבתו"א צח, ב' מביא (בהמשך להמבואר שם ע"ד העליות
בהשגת התורה) מ"ש בלקוטי הש"ס להאריז"ל על מארו"ל צדיקים אין
להם מנוחה כו' (ולא הגירסא "ת"ח")

- הרי צדיק במרו"ל (ולא רק בתושב"כ) - ישנו במובן הכי רחב

(* בענין יום הולדת - ראה לקו"ש ח"ה ע' 86 בשוה"ג להנדה 1 ובנסתן שם.